

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (7)



Test Konvencije o genocidu

Razjašnjena razlika između rata i građanskog rata • Hermetička zatvorenost vijeća i sudije bez prakse • Koštunicine manipulacije • Je li suđenje u odsustvu zabranjeno?

Inicijativa naučnika pokazala je da Haški tribunal nije mogao biti politički instrument svjetskih moćnika, naprosto zato što niti jedna od velikih svjetskih sila nije imala jedinstvenu politiku prema jugoslovenskoj krizi i samom ICTY, tokom godina njegovog postojanja. No, korijene uvjerenja o politiziranosti i pristrasnosti odlučili su potražiti analizirajući samu strukturu Tribunala.

Priredile:
Džejna HASANBEGOVIĆ
i Aldijana OMERAGIĆ

Sastavljen od sudskih vijeća, Tužilaštva i Sekretarijata, u okviru njega programa, koji je javnosti trebao osigurati podatke o pravdi koja se u Hagu provodi, ICTY je formiran ne da bi mijenjao postojeće međunarodno pravo, nego da bi ga provodio. Rad ICTY je zasnovan na međunarodnim konvencijama koje su usvojene mnogo prije nego što je fomirana ova pravosudna institucija i, koje je, nije nevažno primijetiti, prihvatila i sama Jugoslavija.

No, ICTY je svojim odlukama uticao na tumačenje međunarodnog prava. I, ne samo to. Ovaj je sud bio u poziciji da prvi put, praktično, testira neke od međunarodnih propisa.

"Bilo koji zakon postaje stvarnost samo kada je testiran u sudu", zapisala je Inicijativa naučnika.

Primjer je Konvencija o genocidu, koja je do osnivanja ICTY bila tek mrtvo slovo na papiru, nikada u praksi primijenjena. U slučaju Tadić Tribunal je prvi put "uspješno ispitao razliku između rata i građanskog rata, koja je, često, do tada, u svakodnevnom govoru bila uzimana zdravo za gotovo, no nikada čvrsto uspostavljena u međunarodnom pravu". Također, ICTY je, "poduzeo inovaciju u određivanju statusa prava u vezi sa silovanjima".

Sama sudska vijeća nisu kritizirana toliko zbog pristrasnosti, koliko je Tužilaštvo, no Inicijativa smatra da,

iako su uspjela sačuvati svoju političku nezavisnost, njihov je rad donekle praćen kontroverzama.

Sudskim vijećima se može prigovoriti zbog "hermetičke zatvorenosti", koja praktično znači da su sudije sporo shvatale važnost da spoljašnjem svijetu objasne prirodu i značaj svojih odluka.

ICTY ima odjel za odnose sa javnošću, no, on je u početku bio mali i, prije svega, namijenjen da pruža informacije sudskoj profesiji, a ne novinarima. Zvanični jezici Tribunala bili su engleski i francuski, tako da se čini da je Sudu bilo premalo stalo do toga da svoje odluke promovira na prostoru bivše Jugoslavije. Značajna ilustracija neuspjeha programa, koji je trebao javnost izvijestiti o tome što se u Tribunalu događaja, jeste kontroverze

zaključuje da se u tom pogledu ne može dovesti u pitanje njihova nepristrasnost, nego stručnost.

Vijeća, sastavljena inače od sudaca iz različitih zemalja i pravnih sistema, morala su kreirati interne dokumente i sudsku praksu ICTY, stvarajući ponekad i sama političke kontroverze. Primjer je dokument Tribunala koja izričito zabranjuje suđenja u odsustvu, da bi, potom, jednim drugim aktom, Pravilom 61 omogućio Tužilaštvu da predoči svjedočenja i dokaze u slučaju, te izvještaj o nesaradnji države koja optuženog štiti. Uvjere li se suci da krivica postoji, o tome izvijestiti Vijeće sigurnosti kako bi odobrilo sankcije.

Inicijativa cijeni da je svrha ovih mjera jasna: vršenje pritiska na državu da ne krije i ne štiti optužene. No, ovo



Haški sud formiran je da bi provodio međunarodno pravo

oko prebacivanja bivšeg jugoslovenskog predsjednika Slobodana Miloševića u Hag. Njegov nasljednik Vojislav Koštunica otvoreno je optužio srbijanskog premijera Zorana Đinđića za nezakonitost, nakon što je pristao da izruči Miloševića, u trenutku kada Jugoslavija nije imala ugovor o izručenju sa Hagom. No, upravo haški dokumenti propisuju obavezu saradnje svih zemalja, i to u različitim oblicima.

"U Statutu Tribunala posebno se pominje hapšenje ili zatvaranje, te predaja ili prebacivanje optuženih u ICTY. Prebacivanje Miloševića je izvršeno u skladu sa Statutom i nije zahtijevalo poseban ugovor o izručenju", napominje Inicijativa, koja vjeruje da je sam ICTY mogao jasno pobiti Koštunicinu izjavu i umiriti srbijansko javno mnijenje.

Druge kontroverze oko sudskih vijeća odnose se na izbor sudaca. U vijeća su, naime, birani ugledni akademski specijalisti međunarodnog prava, ali i ambasadori, koji jesu imali adekvatno obrazovanje, ali ne i iskustvo u sudnicama. No, Inicijativa

je pravilo protumačeno ne samo kao omogućavanje suđenja u odsustvu, nego i kao uplitanje suda u političke stvari, te izjednačavanje sudija sa tužiocima, od čijeg bi ureda, dakako, trebali biti nezavisni.

Činjenica da ne postoji jasna razlika između same optužnice, prije početka sudskog procesa i presude u kojoj se neko oglašava krivim, ali i mogućnost da se pred ICTY koristi pravni instrument nagodbe, bile su dodatni povod za preispitivanje sudskih vijeća.

Praksa nagodbe se koristi u SAD, a Inicijativa ocjenjuje da "negdje drugo može biti dočekana s izmiješanim osjećajima". Nagodba podrazumijeva da se tužiocima mogu odreći nekih tački originalne optužnice, ako optuženi obeća saradnju. Inicijativa se pita da li u tom slučaju optuženi može izbjeći pravdu, pristajući da tužiocu osigura relativno lak uspjeh u sudskom procesu. I, odgovara da su optužnice često ekstremno duge i složene, te da i tužiocu i optuženom ide u prilog da pojednostave proces.

NA DANAŠNJI DAN

1509. - Portugalci, pod komandom **Fransiska de Almejde**, uništili muslimansku flotu u bici kod grada Diu u Indijskom okeanu i uspostavili kontrolu u indijskim vodama.

1709. - Škotski mornar **Aleksander Selkrik** izabavljen s pustog pacifičkog otoka na koji je 1704. godine prispio poslije brodoloma. Njegova priča inspirisala je **Danijela Defoa** da napiše roman *Robinzon Kruso*.

1808. - **Napoleonove** trupe okupirale Rim, nakon što je papa **Pie VII** odbio priznati Napuljsko kraljevstvo pod francuskom vlašću i pridružiti se alijansi protiv Velike Britanije. Napoleon je potom 1809. godine odveo papu u zatočeništvo u Fontenblo. Papska država restaurirana je poslije Napoleonovog pada 1814. godine.



Napoleon B.

1834. - Knez **Miloš Obrenović** objavio treći hatiserif turskog sultana **Mahmuda II**, kojim je uobličen politički status i pravni karakter Kneževine Srbije. Tim dokumentom Srbiji je pripojeno šest nahija, a posebnim beratom Miloš je dobio dostojanstvo srpskog i nasljednog kneza.

1848. - Mirom u gradu Guadalupe Hidalgo okončan dvogodišnji rat između Meksika i SAD. Poraženi Meksiko ustupio je SAD Teksas, Novi Meksiko, Arizonu i Kaliforniju.

1878. - Grčka objavila rat Turskoj.

1907. - Umro ruski hemičar **Dmitrij Ivanovič Mendeljejev**, koji se uvrstio među najistaknutije naučnike svoga vremena otkrićem periodičnog sistema hemijskih elemenata (1869), prema kojem svojstva hemijskih elemenata zavise od njihove atomske težine.

1920. - Mirovnim ugovorom u Dorpatu (Tart), sovjetska Rusija priznala nezavisnost Estonije, koja je od 1721. godine bila pod ruskim suverenitetom.



Aleksa Šantić

1924. - Umro bh. pjesnik **Aleksa Šantić**, autor antologijskih pjesama *Ostajte ovdje*, *Emina...* Pripadao je mostarskom krugu oko književnog lista *Zora*, koji je pokrenuo s **Jovanom Dučićem** i **Svetozarom Čorovićem**.

1943. - Kod Staljingrada (Volgograd) sovjetska Crvena armija, poslije šestomjesečnih borbi, prisilila njemačku Šestu armiju na kapitulaciju. Time je završena jedna od ključnih bitaka u Drugom svjetskom ratu.

1970. - U 97. godini umro engleski filozof, matematičar i pisac **Bertran Rasel**, jedan od rodonačelnika analitičke filozofije, osnivač i predsjednik Međunarodnog suda za utvrđivanje ratnih zločina u Vijetnamskom ratu. Bio je angažiran u borbi za mir i razoružanje, zbog čega je dva puta hapšen. Dobitnik je Nobelove nagrade za književnost 1950. godine.

1986. - U Kneževini Lihtenštajn žene prvi put glasale na parlamentarnim izborima.

1990. - Južnoafrički predsjednik **Ferdinand de Klerk** ukinuo zabranu Afričkog nacionalnog kongresa **Nelsona Mandele**.

1996. - Umro američki filmski glumac i plesač **Džin Keli**, zvijezda holivudskog mjuzikla (*Amerikanac u Parizu*, *Ples na kiši*).

1997. - U Beogradu policija silom, koristeći vodene topove, rastjerala mirne demonstracije građana koji su od novembra 1996. godine svakodnevno protestirali zbog odbijanja vlasti da prizna pobjedu opozicije na lokalnim izborima u Srbiji.



Džin Keli

2002. - Vlada Federacije BiH donijela odluku o određivanju visine zajamčene, najniže i najviše penzije u Federaciji BiH. Prema ovoj odluci, najniža penzija u Federaciji BiH iznosiće 140 KM, zajamčena 155 KM, a najviša 633,2 KM.

2002. - Holandski princ **Vilem-Aleksander** oženio se **Maksimom Zoreguetom**, Argentinkom, čiji je otac bio pripadnik hunte i time oživio tradiciju kontroverznih brakova holandske kraljevske porodice.

2003. - U snažnoj eksploziji u Lagosu uništena Nigerijska banka, pri čemu su najmanje 33 osobe poginule. Nakon toga su izbili veliki neredi, jer se više stotina ljudi potuklo kako bi uzelo novac iz srušene banke.

2004. - U 89. godini umro britanski historičar **Alan Bulok**, autor biografije nacističkog lidera **Adolfa Hitlera**: *Hitler: studija tiranije*.

(Onasa)

Popustljive zapadnoeuropske kazne

Inicijativa primjećuje i da su Statutom Tribunala sudska vijeća u određivanju prakse kazni trebala posegnuti za praksom sudova bivše Jugoslavije. No, pošto su sudije dolazile iz različitih zemalja, njihovo se shvatanje, primjerice kazne, potpuno razlikovalo.

"Zapadnoeuropska interpretacija, primjerice doživotne kazne, može se činiti začuđujuće popustljivom u odnosu na američku i jugoslovensku praksu", cijeni Inicijativa.